

DEZBATERE: PROIECTUL LEGII PRIVIND PENSILE ȘI ALTE DREPTURI DE ASIGURĂRI SOCIALE

Moderator: MARCEL DORU

**Participanți: Dorel MUSTĂȚEA (secretar de stat la
Ministerul Muncii și Protecției Sociale), CĂTĂLIN ZAMFIR,
MIHAI ȘEITAN, GHEORGHE RĂBOACĂ, IOAN
MĂRGINEAN, IOSIF BATI, GHEORGHE BARBU, NICOLINA
RACOCEANU, MARIANA STANCIU,**

Toate societățile moderne, indiferent de regimul politic sau sistemul economic, acordă o importanță specială sistemului de asigurări sociale, fără de care, practic, largi categorii sociale nu ar putea trăi în condiții decente. Asigurările sociale reprezintă, în primul rând, protecția pe care societatea o acordă membrilor săi, printr-o serie de măsuri publice contra lipsurilor economice și sociale care ar putea interveni în mod fortuit sau previzibil.

Așadar, principalul obiectiv al asigurărilor sociale este de a crea, în profitul persoanelor cuprinse în sistem, un ansamblu de garanții contra unor eventualități susceptibile de a reduce sau de a suprima activitatea profesională. Există o serie destul de mare de astfel de eventualități care pot determina din partea serviciilor de asigurări sociale anumite prestații către asigurați printre care cele mai importante sunt: îngrijiri medicale, sume alocate în caz de boală, prestații de șomaj, prestații de bătrânețe, prestații în caz de accident de muncă și boli profesionale, prestații către familii, prestații de maternitate, prestații de invaliditate, prestații către moștenitori dependenți în urma decesului persoanei asigurate.

De fapt, scopul principal al asigurărilor sociale (securității sociale), conform Biroului Internațional al Muncii, depășește simpla prevenire sau atenuare a sărăciei. Ea urmărește să aducă indivizilor și familiilor asigurarea că nivelul lor de viață și calitatea vieții lor nu vor fi, atât cât este posibil, grav atinse de o eventualitate socială sau economică, oricare ar fi ea¹. Sistemul asigurărilor sociale reprezintă modalitatea specifică prin care principiul fundamental al protecției sociale este inserat într-o anumită societate cu structuri proprii. De aceea, deși conceptul ca atare are pretutindeni aceeași semnificație, sistemul asigurărilor sociale, prin integrarea sa în structurile proprii ale unei societăți, diferă de la o țară la alta. Altfel spus, politicile

---

¹. "La sécurité sociale à l'horizon 2000, Genève, Bureau International de Travail, 1984.

sociale, aria de cuprindere a sistemului de asigurări sociale, căile, mijloacele, instituțiile și organismele care pun în practică aceste principii iau o diversitate de forme în funcție de gradul de dezvoltare a unei țări, de tradiții, cultură, structură demografică, nivel de instrucție etc.

Pentru ca un sistem de asigurări sociale să poată exista și funcționa este nevoie în primul rând, de un *sistem legislativ*. Setul de norme și legi elaborate reflectă o anumită filosofie a statului privind protecția socială a grupurilor și indivizilor și trebuie să fie în concordanță atât cu propria Constituție, cât și cu convențiile internaționale care se referă la acest domeniu.

În al doilea rând, sistemul asigurărilor sociale conține o specificare clară a *domeniilor* la care se referă. Este cunoscut faptul că primele domenii care au făcut obiectul asigurărilor sociale au fost boala, accidentele de muncă și bătrânețea. Ulterior domeniile asupra cărora se extinde securitatea socială se diversifică foarte mult.

În al doilea rând, sistemul asigurărilor sociale definește *persoanele* care beneficiază de asigurările sociale. Unele categorii ale populației care beneficiază de asigurările sociale sunt destul de restrânse (de exemplu, cei care au suferit un accident de muncă, șomerii etc.), iar altele acoperă o parte mult mai largă a populației (ca de exemplu persoanele care au împlinit o anumită vârstă și un număr de ani de muncă).

Un loc important în modul de organizare și funcționare a sistemului securității sociale îl are modul de constituire a *fondurilor de asigurări sociale*.

Pentru formarea resurselor financiare necesare plăților către beneficiarii sistemului există două modalități principale: asigurările redistributive și fondurile speciale.

Asigurările redistributive constau din cotizații vărsate lunar de către populația activă din care apoi se fac plățile către persoanele inactive cuprinse în fondul de asigurări sociale (pensii, ajutoare de boală sau șomaj, alocații pentru copii etc.). Asigurările redistributive se bazează pe solidaritatea între generații, dar și între persoanele din cadrul aceleiași generații². Solidaritatea intragenerațională este prezentă, de exemplu, în cazurile de ajutor de boală, când o persoană activă plătește pentru o persoană inactivă temporar. Solidaritatea intergenerațională se manifestă la plata pensiilor când generația activă contribuie la formarea fondurilor ce se varsă către cei care au încheiat perioada de muncă și care, la rândul lor au susținut pensiile unei generații anterioare.

Este preferabil ca bugetul asigurărilor sociale să se desprindă de bugetul public în ideea că s-ar obține o protecție mai bună față de intervențiile sau chiar abuzurile executivului, care ar putea da o altă destinație resurselor respective³.

Sistemul redistributiv al asigurărilor sociale este însă dependent de echilibrul demografic. El funcționează optim în condițiile în care există un aport rezonabil între persoanele active și cele inactive. O creștere a ponderii populației vârstnice, eventual

---

² Mărginean Ioan, *Asigurările sociale*, în: Zamfir Elena, Cătălin Zamfir (coord), *Politici sociale. România în context european*, București, Editura Alternative, 1995, p. 81.

³ Mărginean Ioan, *Op. cit.*, p. 83.

coroborată cu o reducere a natalității, dezechilibrează raportul activi/inactivi, iar contribuția celor care muncesc poate depăși un prag suportabil.

Există trei tipuri de țări⁴, din acest punct de vedere:

- țări *tinere*, în care există 16-22 persoane active pentru o persoană inactivă;
- țări aflate în a doua etapă demografică, unde pentru fiecare persoană inactivă există între 8-16 persoane active;
- țări în etapa a treia, cu sisteme de asigurări sociale create în urmă cu 50-100 ani, în care există 4-7 persoane active la una inactivă.

*

Deși sistemul asigurărilor sociale cuprinde categorii diverse ale populației, totuși ponderea principală revine vârstnicilor. Prin ponderea deosebită a pensiilor în totalul bugetului asigurărilor sociale, prin numărul mare de persoane care beneficiază de diverse tipuri de pensii, asigurările sociale pentru persoanele vârstnice reprezintă una din cele mai importante probleme sociale și o preocupare economică de prim rang. Spre deosebire de alte prestații de asigurări sociale, pensiile se acordă pe timp nelimitat, pe toată durata vieții persoanei asigurate, începând cu momentul pensionării.

Conform Biroului Internațional al Muncii (BIT) există mai multe forme de prestații de asigurări sociale pentru bătrânețe⁵:

- prestații universale acordate tuturor rezidenților care au depășit o anumită vârstă:
  - prestații pentru persoanele în vârstă în funcție de nevoile pe care le au, după ce au fost examinate mijloacele lor de existență, pe de o parte, și obligațiile pe care le au, pe de altă parte;
  - sistemul asigurărilor sociale pe baza numărului de ani munciți sau a cotizațiilor vărsate;
  - fondul de prevederi (fonduri speciale) care, la o anumită vârstă, este vărsat către cotizant fie integral, fie eşalonat lunar sub forma unei sume convenite în prealabil.

Există câteva aspecte esențiale privind mediul de concepere și de aplicare a sistemului asigurărilor sociale pentru persoanele de vârstă a treia.

Primul aspect este chiar *vârsta de pensionare*. În legătură cu acest aspect se remarcă modalități diferite de realizare în funcție de specificul și tradițiile fiecărei societăți. În unele țări se aplică principiul nediscriminării între sexe și, în consecință, limita de vârstă care marchează sfârșitul perioadei active este aceeași atât la bărbați cât și la femei. Un argument în favoarea acestei concepții este faptul că speranța de viață a femeii este mai mare decât cea a bărbatului și deci n-ar fi justificată ieșirea mai devreme la pensie a femeii. În alte țări este menținută diferența dintre bărbat și femeie pe considerente biologice (o mai mare fragilitate a *sexului slab*) și sociale (sarcini suplimentare pe care le are femeia ca soție, mamă, gospodină).

⁴ .*. *Cartea Albă a Reformei Asigurărilor Sociale și Pensiilor*, București, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, 1993, p. 20-23.

⁵ .*. *Introduction à la sécurité sociale*, Genève, BIT, 1986, p. 55.

Tot în legătură cu vârsta de pensionare trebuie menționată relația existentă între limita oficială (stabilită prin lege) a încetării perioadei active și retragerea propriu-zisă la pensie. Între aceste două momente nu există întotdeauna o coincidență în timp. Decalajul poate interveni în ambele sensuri și anume:

- fie o pensionare înainte de limita formală cu scopul de a se elibera locuri de muncă pentru șomerii tineri și pentru absolvenții formelor de învățământ;
- fie o continuare a activității și după împlinirea vârstei de pensionare, dar pe o perioadă limitată (pentru anumite categorii ocupaționale cu pregătire superioară).

De asemenea, mai trebuie amintit că vârsta de pensionare mai depinde și de profilul muncii executate. Munca în condiții speciale (mediu toxic, risc, locuri de muncă în subteran etc.) este o premisă pentru scăderea limitei de vârstă a retragerii la pensie. De obicei, reglementarea acestui aspect se face prin delimitarea mai multor grupe ocupaționale în funcție de dificultatea muncii depuse, fiecare grupă având stabilită o altă limită de vârstă pentru pensionare.

O altă problemă privitoare la modul în care se fac prestațiile de asigurări sociale pentru persoanele vârstnice este aceea a *perioadelor luate în calcul* pentru stabilirea cuantumului pensiei.

Aceste perioade acoperă o gamă foarte largă de activități, unele dintre ele fiind recunoscute de legislațiile unor țări, altele nu. Cu titlu de exemplu, mai jos sunt prezentate câteva din activitățile luate în calcul într-o țară europeană⁶:

- perioadele corespunzătoare unei activități profesionale salarizate;
- perioadele corespunzătoare unei activități profesionale nesalarizate;
- perioadele pentru care s-a vărsat un venit de înlocuire supus cotizării (ajutoare de boală, de maternitate, de șomaj, de accidente etc.);
- perioadele dedicate activităților în cadrul asociațiilor religioase, în interesul bolnavilor sau activităților de interes general;
- perioadele de pregătire practică în timpul formării profesionale, dacă acestea beneficiază de o indemnizație în bani și dacă persoana are vârsta de peste 15 ani;
- perioadele petrecute într-o țară în curs de dezvoltare, în vederea cooperării la dezvoltarea acelei țări;
- perioadele serviciului militar;
- perioadele de participare la acțiuni de menținere a păcii, în cadrul unor organisme internaționale.

Perioadele recunoscute de legislația unei țări constituie baza de calcul pentru pensia de bătrânețe. Aceste perioade trebuie să însumeze un număr minim de ani necesari acordării pensiei.

Una din cele mai importante probleme legate de sistemul asigurărilor sociale este *indexarea pensiilor*.

Revizuirea periodică a pensiilor este justificată fie de rata inflației, fie de o creștere a nivelului de trai al populației. Revizuirea poate fi stabilită prin lege. În

⁶ .: *Aperçu sur la législation de la sécurité sociale au Grand-Duché de Luxembourg*, Luxembourg, Ministère de la sécurité sociale, 1993.

acest caz, periodic, la intervalul menționat în lege, executivul aplică o creștere a pensiilor pe baza unui coeficient calculat de o comisie (organism) de specialitate.

În cazul când perioadele de revizuire a pensiilor și a altor categorii de prestații ale asigurărilor sociale nu fac obiectivul unei reglementări juridice, puterea executivă procedează la indexări, ori de câte ori situația economică o cere.

Calculul indicelui de creștere a pensiilor poate avea la bază fie evoluția indicelui național al prețurilor de consum, fie evoluția indicelui de salarii.

*

Schimbările structurale de fond, care marchează societatea românească după 1989, nu puteau să nu cuprindă și sistemul de asigurări sociale. Alături de instituțiile și organismele statului, odată cu formarea și afirmarea societății civile, procesul transformărilor se manifestă și la nivelul unei noi concepții asupra individului, cu drepturile și nevoile sale.

Modul în care este conceput și aplicat sistemul asigurărilor sociale, și mai larg, protecția socială, este domeniul în care apare cu cea mai mare claritate optica prin care societatea privește individul.

Necesitățile impuse de noile realități ale societății românești au determinat regândirea întregului sistem al asigurărilor sociale.

Răspunzând acestor necesități, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a elaborat Proiectul Legii privind pensiile și alte drepturi de asigurări sociale, pe care l-a supus dezbaterii publice.

Institutul de Cercetare a Calității Vieții a organizat în urmă cu câteva luni o masă rotundă pe această temă, la care au participat specialiști din Ministerul Muncii și Protecției Sociale, cercetători de la Institutul de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale și cercetători științifici din Institutul de Cercetare a Calității Vieții.

Lucrările au fost deschise de **Cătălin Zamfir**, director al Institutului de Cercetare a Calității Vieții, care a mulțumit celor prezenți pentru amabilitatea de a fi acceptat invitația de a participa la această dezbatere. Totodată și-a exprimat speranța că discuțiile pe marginea Proiectului Legii pensiilor vor contribui la munca pentru îmbunătățirea acestei legi.

A luat apoi cuvântul **Gheorghe Răboacă**, care a menționat faptul că mai mulți cercetători din Institutul de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale au fost plecați în Germania pentru a studia modul de organizare și funcționare a sistemului asigurărilor sociale direct de la sursa care a sugerat proiectul legii supuse dezbaterii.

Propunerea privind majorarea vârstei de pensionare comportă un mare semn de întrebare, dacă se are în vedere faptul că deja problema ocupării forței de muncă este foarte gravă și ea poate deveni dramatică. Ocuparea forței de muncă tinde să devină un non-sens în condițiile în care productivitatea muncii nu crește deloc. Aplicarea noului sistem de pensii se va face pe baza unui sistem de salarizare inechitabil, dezavantajând în continuare aceleași categorii socio-profesionale (exemplu: salariații din sectorul bugetar sau țărani). În ceea ce privește metoda de

calcul a pensiei prin puncte, aceasta este greoaie și greu de înțeles pentru omul obișnuit. Este importantă corelarea procesului economic și tehnologic cu procesele demografice în timp și în spațiu.

Ioan Mărginean, director adjunct la Institutul de Cercetare a Calității Vieții, a făcut considerații mai ample referitor la Proiectul Legii pensiilor. "Din punctul meu de vedere nu se poate evalua pe deplin acest proiect de lege atâta timp cât nu este conturat încă întregul pachet de legi în domeniul protecției sociale. Or, în prezentul proiect se fac presupuneri în legătură cu conținutul încă nedefinitivat al unor reglementări viitoare. Un exemplu sunt asigurările sociale pentru sănătate, ce ar urma să preia unele prestații care în prezent revin asigurărilor sociale de stat. Mai dificil de acceptat sunt însă trimiterile la ipotetice asigurări private care ar permite acum o diminuare a nivelului pensiilor sociale. Or, deocamdată pensiile private rămân un deziderat. Ele nu vor putea fi luate serios în calcul atâta timp cât economia de piață nu devine dominantă, stabilă și matură. Nu este deci rațional să ne așteptăm că persoanele care au împlinit deja 40 de ani ar putea fi cuprinse semnificativ în sistemul pensiilor private. În cele mai favorabile condiții casele de pensii private ar putea furniza venituri după anul 2020, pe baza unor contribuții de minimum 20 ani.

Iată de ce mi se pare că adoptarea unei noi legi a pensiilor în situația de incertitudine existentă în prezent nu este de recomandat. În schimb, se impune de urgență modificarea, eventual completarea, legii pensiilor în vigoare cu scopul de a introduce mai multă coerență prin unificarea sistemelor actuale de pensii, în primul rând a cuprinderii pensiilor pentru agricultori, reglementarea contribuțiilor de asigurări sociale, cu participarea viitorilor beneficiari, a angajaților și a statului. Eventual cu ocazia completării legii se poate ridica și vârsta de ieșire la pensie. Nu ar trebui însă să ne așteptăm la acceptarea creșterilor de amploarea celor prevăzute în proiectul de lege, fie și pentru că în România speranța de viață este inferioară celei din țările dezvoltate, luate ca reper. Fără îndoială că îmbătrânirea populației va conduce la presiuni financiare asupra sistemului de pensii prin diminuarea raportului dintre populația activă și cea îndreptățită să primească pensii. Se impune deci încetinirea ritmului de ieșire la pensie. Aici nu este vorba însă de creșterea limitei de pensionare, ci și de măsuri stimulativе pentru rămânerea în activitate. Prevederile actuale stimulează de fapt ieșirea timpurie la pensie. Pe de altă parte, este de așteptat că în condițiile diminuării numărului populației active să fie mai puțină nevoie să se întrețină șomerii, iar resursele vor fi canalizate spre pensionari. Totodată nu se iau în considerare modificările în productivitatea muncii. Nu putem judeca situația din anul 2020 (când se atinge cea mai scăzută valoare a raportului activi/pensionari) extrapolând pur și simplu situația de acum în ceea ce privește contribuția populației active la sistemul de pensii.

Cât privește proiectul propriu-zis, aș remarca mai întâi faptul că și de această dată - vezi Legea ajutorului social - se promovează un punct de vedere restrictiv, în fapt o concepție reziduală asupra protecției sociale. Or, o astfel de concepție, care își are partizanii săi, nu corespunde stadiului actual în care se află societatea românească, respectiv una de sărăcie accentuată a populației. Această politică reziduală, comparativ cu una elaborată pe principii universaliste și care corespunde

cu sistemele *welfare-state*-ului din țările europene, a început să fie favorizată de adepții revoluției liberale, de la Administrația republicană a președintelui Reagan și Guvernul Conservator al premierului Teachter la o serie de guverne și partide din întreaga lume. Totodată în fiecare țară sunt oponenți reductabili ai rezidualismului social. Numai că trebuie să avem în vedere următoarele: în unele țări - cum ar fi SUA, dar și Elveția - *welfare-state*-ul nu a atins niciodată valori impresionante ca urmare a unor particularități istorice și culturale; în țările cu un *welfare-state* dezvoltat prestațiile sociale au ajuns să fie foarte numeroase și generoase. O anumită limitare a cheltuielilor sociale, care au depășit 30% din PIB, se impune. Nu este însă cazul României. Aici cheltuielile sociale au crescut de la 14% din PIB în 1989 la circa 20% în prezent. Or, pentru a face față nevoilor existente este necesară o creștere a cheltuielilor sociale până la minimul de 25%. Mai mult, în România populația nu poate prelua, deocamdată, așa cum se întâmplă în țările dezvoltate, o serie de costuri pentru îngrijirea sănătății sau pentru educație. Deci, proporțional ar trebui să avem cheltuieli sociale mai mari, dar va fi dificil de susținut realist asemenea proiecte într-o perioadă de austeritate.

Un alt element pe care vreau să-l aduc în atenția dumneavoastră este acela că am sentimentul că Proiectul de lege se adresează mai degrabă unui viitor îndepărtat și mai puțin nevoilor prezentului și ale viitorului imediat. Ce se va întâmpla însă în perioada de tranziție la noul sistem? Este de așteptat să apară dificultăți enorme. Cei care au fost prost plătiți în sistemul trecut - intelectualii - vor avea și pensii mici - dacă se introduce un nou calcul al pensiei pe bază de puncte, pentru a mă referi la un singur exemplu.

În fine, consider că edificarea unui sistem de pensii, total separat de alte componente ale protecției sociale nu este în măsură să faciliteze rezolvarea problemelor critice la care ar putea face față un sistem integrat.”

Gheorghe Socol⁷, cercetător științific la Institutul de Cercetare a Calității Vieții, a subliniat importanța legii care interesează întreaga populație a țării. De aceea, legiuitorul nu trebuie să se grăbească, experții urmând să cântărească cu grijă toate situațiile întrucât există cazuri individuale și sectoriale foarte dificile.

Limita de vârstă stabilită prin lege este improprie datorită gradului de uzură foarte ridicat al populației. În consecință, oamenii care vor ajunge la vârsta standard propusă nu vor mai putea beneficia de pensie decât pentru o perioadă scurtă de timp.

Legea nu asigură o tranziție reală de la sistemul vechi la cel nou. Societatea veche și societatea nouă sunt destul de diferite.

Iosif Bati, cercetător la Institutul de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale a pus în discuție următoarele probleme: “Acest proiect are idei generoase, este o lege modernă care încearcă să soluționeze problemele precare existente, dar care ridică alte probleme complexe, cum ar fi:

-recalcularea pensiilor pentru pensionarii din perioade diferite (dezavantajații din prezent vor fi aceiași și în viitor);

⁷ Gh. Socol își exprimă o opinie mai largă asupra problemelor ridicate de asigurările sociale într-un articol separat tot în acest număr al revistei *Calitatea Vieții*.

-contribuția la fondul de pensii suportată de salariați;
 -administrarea fondului de pensii;
 -principiul tripartitismului (care nu este menționat în textul proiectului de lege).

În legătură cu limita de vârstă pentru pensionare este bine să se țină seama de faptul că nu avem o prognoză demografică clară. Ceea ce avem noi în prezent este o statistică sumbră în care procesul de îmbătrânire a populației se dezvoltă accelerat. Raportul dintre pensionari și populația activă este foarte grav (5 milioane de pensionari la o populație activă de 10 milioane), iar rezolvarea acestei situații va fi greu de găsit (nu vor exista fonduri suficiente pentru plata pensiilor, având în vedere că raportul dintre pensionari și populația activă este cel menționat mai sus).

Nu au fost mediatizate îndeajuns problemele abordate de lege, soluționarea lor nu se poate rezolva imediat, ci eșalonat (de pildă, limita de vârstă în circa 20 ani).

O soluție pentru reducerea contribuției la fondul de pensii ar fi reducerea impozitului pe salariu, dar ea nu a fost acceptată încă.”

Gheorghe Barbu, cercetător științific la Institutul de Cercetare a Calității Vieții. “După părerea noastră, în forma actuală, proiectul de lege menționat aduce modificări substanțiale, adecvate și necesare la sistemul de asigurări sociale și pensii utilizat, în prezent, în România.

Una din dificultățile pe care le ridică aplicarea în practică a prevederilor acestui proiect de lege pare a fi utilizarea, la stabilirea mărimii fiecărei pensii, și mai ales la asigurarea *actualizării* pensiilor vechi, a sistemului de puncte.

Creșterea gamei de venituri și în consecință a cuantumului contribuției pentru asigurări sociale presupune și un evantai larg de puncte. Cum se vor stabili pensiile folosindu-se acest sistem de puncte? Iată una din întrebările pe care ni le-am pus după lectura proiectului.

Lectura atentă a textului permite și sesizarea anumitor lacune de detaliu: unele din acestea vizează insuficienta claritate a prevederilor unor articole; altele privesc necorelarea dintre unele articole. Printre articolele care conțin erori din prima categorie se înscriu: art. 12, 18(4), 20(2), 31(3), 36(1), 79(1), 83, 107(3), 134, 137, 163(1), 166(1)* și altele. Textul în forma actuală impune corelări între o serie de prevederi art. 23(1) și 23(3), 100, 106 și 117(2); necorelări există și între unele prevederi și textul de prezentate.

Pe lângă aspectele semnalate mi se pare important ca în finalizarea proiectului Legii privind pensiile și alte drepturi de asigurări sociale să se țină seama și de:

1. asigurarea unui raport rațional între pensia medie și veniturile salariale medii nete pe economia națională;
2. *îndulcirea* unor condiții restrictive în forma actuală a proiectului: art.28(6), 43** , 100(1)*** , 101(1)**** .”

* În acest articol, nu se menționează dacă mărimile care se raportează între ele sunt salarii brute sau nete.

** În cazul acestui articol, coeficientul de creștere ar trebui să fie superior celui de la art. 42, pentru a stimula activitatea pe un număr mai mare de ani.

*** Retragerea pensiei de bătrânețe în cazul celor care se *reactivează* duce la eliminarea unui stimulent principal.

**** Pensia de urmaș se suspendă și în cazul studentului care realizează venituri din meditații?

Nicolina Racoceanu de la Institutul de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale: "Proiectul se evidențiază printr-o serie de elemente noi în ceea ce privește organizarea administrativă, finanțarea sistemului, tipurile de prestații oferite, jurisdicția în domeniu. Între numeroasele elemente noi, menționez, ca fiind deosebit de importante pentru evoluția sistemului de pensii, următoarele:

- preluarea controlului gestiunii și administrării fondului de către principalii contribuabili în sistem, prin Casa Națională de Asigurări Sociale;

- suportarea contribuției la asigurările sociale de către asigurat și patron; creșterea responsabilității individului în timpul vieții sale active față de venitul său la pensionare prin luarea în calcul la stabilirea drepturilor de pensie a stagiului întreg de cotizare la asigurările sociale;

- introducerea codului personal de securitate socială care va simplifica evidența greoaie, la ora actuală, impusă de carnetele de muncă;

- adoptarea unui sistem flexibil de pensionare care va da posibilitatea angajaților aflați în sistemul public de asigurări sociale să se pensioneze în funcție de starea sănătății lor, de aptitudinea față de muncă sau de interesele fiecăruia. Astfel, va fi posibilă prepensionarea în anumite condiții, dar și continuarea activității după vârsta de pensionare;

- utilizarea unei metode moderne de calcul, care dă posibilitatea revalorizării automate a pensiilor, indiferent de perioada ieșirii la pensie, funcție de valoarea punctului de pensie, care va fi stabilită anual de Casa Națională de Asigurări Sociale.

Pe lângă aceste elemente de noutate, adaug măsura creșterii vârstei de pensionare (inevitabilă pentru reforma sistemului românesc de pensii), care a suscitat numeroase reacții controversate.

Creșterea vârstei de pensionare și mărirea stagiului de cotizare sunt măsuri care, deși sunt, în general, nepopulare, se întâlnesc în mai toate reformele sistemelor de securitate socială, care se derulează atât în țările din Vestul cât și în cele din Estul Europei, ca urmare a unor realități economice și sociale inerente, precum șomajul, inflația, îmbătrânirea lentă a populațiilor. Aceste fenomene pot periclita puternic, în timp, calitatea și nivelul prestațiilor oferite de sistem prin dezechilibrarea balanței între veniturile și cheltuielile bugetului asigurărilor sociale. Creșterea vârstei de pensionare este însoțită de proiectul de lege de variante de prepensionare.

Adoptarea unui sistem de pensionare flexibil nu este o noutate dacă ne raportăm la tradiția românească în domeniul asigurărilor sociale. Sistemul românesc de asigurări sociale este un sistem maturizat, având în vedere vechimea lui și performanțele în domeniu. România a fost a patra țară care a adoptat un sistem de asigurări sociale. Legea pensiilor din anul 1938 rămâne un document de referință, fiind expresia unei legislații moderne și flexibile din punctul de vedere al concepției generale de organizare a sistemului precum și al diversității prestațiilor.

Măsurile propuse de noua lege vor avea, cu siguranță, un efect pozitiv în plan economic, dar posibil negativ pe plan social datorită creșterii vârstei de pensionare, îndeosebi datorită apropierii vârstei de pensionare a femeilor de cea a bărbaților.

Pe lângă aceste aprecieri generale, adaug câteva observații și propuneri:

- Rolul de **garant** al sistemului public de asigurări sociale revine, din prevederile legii, statului. Acesta va trebui să acopere eventualele deficite bugetare care se pot ivi, contribuind astfel activ la menținerea nivelului prestațiilor și la garantarea acestora.

- **Eficiența** sistemului de pensii, înscrisă printre principiile fundamentale ale noii legi, poate fi realizată printr-o planificare financiară pe termen lung care să adopte strategiile cele mai adecvate pentru menținerea valorii reale a pensiilor în raport direct și permanent cu creșterea inflației și a salariaților.

- În condițiile **unei inflații fluctuante** ar fi necesar ca reactualizarea valorii punctului de pensie să se facă de cel puțin două ori pe an și nu o singură dată, în cursul execuției bugetare anuale, așa cum prevede proiectul de lege;

- **Sistemul complementar de pensii** private care va funcționa, potrivit legii, în regim facultativ, ar putea constitui eventual un al treilea pilon al protecției sociale pentru vârstnici, bazat pe încurajarea economisirii individuale în fondurile de pensii private ale societăților de asigurare. Caracterul benevol al asigurării complementare va trebui analizat cu maximă responsabilitate, știind că în perioadele de recesiune economică veniturile populației sunt scăzute. În aceste condiții, a lăsa la latitudinea fiecăruia responsabilitatea unei asigurări complementare pentru bătrânețe ar duce la neglijarea acesteia. Instituirea unui regim complementar de pensii private, cu caracter obligatoriu, ar putea constitui un al doilea pilon al protecției veniturilor la bătrânețe, mai sigur și mai eficient.

Actualul fond al pensiei suplimentare (care ar urma să fie înghițit de fondul asigurărilor sociale, potrivit prevederilor legii) ar putea sta la baza finanțării regimului complementar de pensii. Acesta ar putea fi administrat de o **instituție** a pensiei complementare condusă de reprezentanți ai sindicatelor și patronatului. În felul acesta, prevederea complementară este controlată și administrată direct de cei interesați, eliminându-se riscurile unei asigurări benevole.

În Franța, de exemplu, totalitatea pensiilor complementare aparține caselor independente create de întreprinderi și sindicate. Obligativitatea asigurării complementare pentru bătrânețe o întâlnim și în alte țări (Suedia, Finlanda ș.a.).

Contribuția la o asigurare complementară este fixată, de obicei, în procente mai mici decât pentru pensia de bază. Avantajul unui astfel de sistem este că patronii varsă, la rândul lor, o cotă în contul salariatului. Prin însumarea pensiei de bază și a pensiei complementare, asiguratul poate atinge un venit la pensionare care să reprezinte între 75-85% din venitul avut în activitate.

- Avantajele **menținerii pensiei suplimentare** în noua organizare sunt multiple:

- se va continua o practică intrată în obișnuință pentru persoanele asigurate;
- se va păstra un sistem de protecție pentru bătrânețe care acoperă toți pensionarii, ceea ce va degreva statul de o parte din sarcinile sale privind protecția persoanelor vârstnice, cu venituri insuficiente pentru un trai decent;

- se vor păstra drepturile câștigate de salariați până la data apariției legii și trecerea la noua organizare a sistemului pensiei complementare se va putea efectua într-un timp mai scurt;

- gestionarea fondului, direct de către contribuabili prin reprezentanții lor, va favoriza interesul acestora pentru plasarea sumelor excedentare în investiții rentabile, acțiuni sociale etc. în folosul asiguratorilor sistemului;

- fondul pensiei suplimentare ar putea realiza o acumulare puternică de capital în favoarea dezvoltării pieței financiare (de exemplu, regimul complementar obligatoriu din Suedia, ATP, a realizat o mobilizare importantă a economiei naționale).”

Mariana Stanciu, cercetător științific la Institutul de Cercetare a Calității Vieții. “În prezent nu există o concepție unitară, globală asupra realizării protecției sociale în România, în perioada de tranziție la economia de piață și, cu atât mai puțin, pe termen lung. De aceea, este greu de presupus că protecția socială din țara noastră va deveni mai consistentă în viitor, doar prin adoptarea unei noi legi a asigurărilor sociale pe baza proiectului supus atenției publice de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

Pentru ca o nouă lege a asigurărilor sociale să contribuie efectiv la soluționarea benefică a problemelor sociale pe care le vizează, înainte de a fi discutată și ameliorată în amănuntele sale, trebuie analizată din perspectiva integrării sale în corpul de acte juridice în cadrul cărora va funcționa.

Este știut că principiile care au stat la baza politicilor de protecție socială, până în prezent, au derivat din modelul rezidual, deși standardul de viață al populației în cauză (cel puțin în ultimii 10 ani) ar fi îndreptățit o implicare a statului, pe baza unui model universalist fundamentat pe o concepție holistă asupra riscurilor ce caracterizează ciclul vieții umane în societatea românească contemporană.

Ca urmare a faptului că încă nu s-au pus nici măcar bazele conceptuale ale unei reforme structurale în domeniul social, disfuncțiunile sociale au atins puncte înalte și influențează negativ procesul de reformă economică.

Argumentul că amploarea protecției sociale este condiționată de performanțele aparatului economic național este invocat frecvent pentru a justifica evoluțiile nefavorabile ale mediului social în cei cinci ani de tranziție. Că rezultatele economice vor fi descendente, cel puțin la începutul perioadei de tranziție, s-a știut încă de când s-a pornit pe drumul reformei. Nimeni însă nu a vorbit atunci despre tergiversarea procesului de reformă concomitent cu retragerea progresivă a statului, din funcția de gestionar al celor mai importante riscuri sociale.

De aceea, doar o soluție radicală, înglobată într-un context juridic coerent, echilibrat și comprehensiv, care va situa procesul de schimbare deasupra oricăror contradicții generate de interesele de grup, va putea salva valorile existente în actualul sistem, înglobând totodată punctele amendabile.

Cuprinderea tuturor fondurilor de finanțare a asigurărilor sociale din România într-o schemă nouă, unitară constituie o idee generică, de principiu, a reformei. Această unificare ar permite, într-o perspectivă cât mai apropiată, *contopirea fondului național unic al asigurărilor sociale* cu celelalte resurse destinate

satisfacerii unor nevoi sociale (de genul asistenței sociale, asistenței medicale, educației și învățământului etc.) din bugetul central de stat. S-ar crea astfel *un buget social național*, administrat de o structură autonomă în raport cu structurile guvernamentale, ceea ce ar permite o abordare sistemică a problemelor și priorităților sociale. S-ar obține astfel și un cadru economic adecvat pentru proiectarea unei reforme sociale de amploare - absolut necesară în condițiile actuale și viitoare ale economiei de piață. Acești pași se impun cu atât mai mult cu cât, este știut, resursele la dispoziția contribuabililor sunt limitate. Ele nu pot fi mobilizate eficient pe căi prea numeroase pentru susținerea cheltuielilor sociale și nici nu este etic să se procedeze astfel. Prin această modalitate de finanțare a cheltuielilor sociale s-ar forma condiții pentru o gestionare mai eficientă a beneficiului social național, atât din perspectiva administrației (care ar deveni mult mai restrânsă decât în cazul funcționării unui număr mare de fonduri autonome), cât și din perspectiva contribuabilului care nu s-ar mai confrunta cu lipsa aleatoare de fonduri, tocmai când i se întâmplă să trăiască una sau alta dintre situațiile de risc asigurate. Implementarea unei astfel de reforme presupune însă elaborarea unei strategii a schimbării, luând în calcul etapele absolut necesare pentru a nu crea convulsii în sistemul actual și mobilizând toate resursele posibile astfel încât trecerea să se facă fără blocaje financiare și cât mai rapid.

În scopul creșterii viabilității viitorului sistem de asigurări sociale și a consistenței fondului de finanțare, se impune cu prioritate gândirea și instituirea unor mecanisme perfecte de detectare și executare a responsabilității tuturor agenților economici față de sistemul național de asigurări sociale.

Pe de altă parte, personalul angajat în sectorul asigurărilor sociale trebuie să parcurgă cel puțin un curs de specializare în domeniu, pentru a-și mări operativitatea și competențele în rezolvarea problemelor.

De asemenea trebuie analizate toate posibilitățile de micșorare a cheltuielilor cu administrarea sistemului, prin utilizarea unui personal mai puțin numeros, mai înalt calificat și deci mai operativ.”

Dorel Mustățea, secretar de stat la Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

“O problemă foarte disputată a fost situația categoriilor socio-profesionale dezavantajate în vechiul și actualul sistem de salarizare. Este vorba în primul rând de salariații din sectorul bugetar, de țărani și de unele categorii de pensionari care au ieșit la pensie în perioade diferite, înainte și după Revoluție. Dar un sistem de salarizare prost, din trecut, nu mai poate fi modificat, așa încât el se reflectă și în noul sistem.

Referitor la metoda de calcul a pensiei pe puncte, consider că este foarte adecvată fiind o metodă modernă și care ușurează practic calculul pensiei. Deși mai multe persoane care au luat cuvântul au criticat acest mod de calcul, considerând că este greoi, inechitabil, iar omul obișnuit nu va putea să-și calculeze singur pensia, totuși, sunt de părere că într-o economie de piață și o societate modernă individul se va autoeduca. Așadar, nu-l consider un motiv semnificativ pentru a invalida metode de calcul prin puncte.

Țin să menționez că este vorba de o lege importantă, complexă, de o transparență totală și o susținere necorespunzătoare în Parlament ar defavoriza trecerea legii.”

Mihai Șeitan, consilier în Ministerul Muncii și Protecției Sociale. “Acest proiect de lege este nu numai binevenit dar și necesar, având în vedere momentul în care ne aflăm, dată fiind situația economică din țară.

Este necesară o preocupare mai susținută pentru asigurarea protecției sociale. Deși nu am făcut pași mari în acest domeniu, se va simți o îmbunătățire semnificativă numai dacă procesul reformei va continua.

Sistemul propus în proiect nu este strict contributiv, ci mixt, el bazându-se atât pe contribuții cât și pe fonduri.

Cartea Albă a Protecției Sociale propune o strategie de integrare care stabilește o listă de probleme de rezolvat, dar nu prevede cum și nici nu stabilește termene.

Întregul sistem de asigurări sociale trebuie să aibă ca suport un context mai larg caracterizat printr-o creștere a ocupării forței de muncă, o mai mare credibilitate pentru a facilita venirea de capital, asigurarea transferului tehnologic și, nu în ultimul rând, mărirea productivității muncii.”

În încheierea dezbaterii a luat cuvântul **Cătălin Zamfir**. “Opțiunea fundamentală a proiectului de lege mi se pare absolut corectă. Ea pare să asigure o diferențiere satisfăcătoare a pensiilor în raport cu contribuțiile. Această diferențiere permite totodată o anumită redistribuire pe verticală între cei cu pensii ridicate și cei cu pensii scăzute.

Calitatea acestui comportament al legii depinde însă de plafonul contribuției. Dacă el este prea scăzut, atât diferențierea de pensii (absolut necesară în condițiile societății noastre pentru reproducerea condițiilor de viață foarte diferențiate), cât și posibilitățile de transfer pe verticală vor fi reduse sub un nivel de acceptabilitate. Din acest motiv plafonul maxim al contribuției trebuie fixat, cel puțin în condițiile actuale, la un nivel ridicat.

Nu trebuie să se mizeze prea mult pe sistemul privat de pensii. El trebuie încurajat, dar ar fi o iluzie de crezut că ar putea să preia integral diferențierea necesară de pensii. Încurajarea excesivă a sistemului privat de pensii prin reducerea de impozite ar echivala cu un sistem regresiv de impozitare.

După părerea mea sunt trei puncte dificile cu care noul sistem trebuie să se confrunte. Soluțiile cuprinse în proiect nu sunt satisfăcătoare pentru nici unul dintre ele.

- Includerea în sistemul de pensii obligatorii a micilor producători (este cazul în mod special al țăranilor, dar nu numai). Soluțiile actuale sunt excesiv de punitive; ele nu vor asigura forțarea acestei categorii să rămână în sistem, ci o va descuraja să intre; îi va exclude din sistem pe foarte mulți. Cred că acest comportament trebuie radical schimbat. Două amendamente ar putea fi aduse:

- a) încurajarea acestei categorii să intre în sistem prin reduceri de impozite și chiar suplimentări de la bugetul de stat.

b) neexcluderea din sistem datorită sistării plății contribuției. Anii de contribuție trebuie să rămână. Trebuie identificat, de asemenea, resurse pentru suportul celor care nu pot plăti contribuțiile din motive obiective (calamități naturale, dificultăți economice etc.).

- Legea trebuie să reglementeze în mod radical legarea fermă a beneficiului de contribuții. Nu trebuie admisă, pentru credibilitatea sistemului, nici o excepție: reduceri sau beneficii nelegate de contribuții. Singura excepție este acceptarea caracterului redistribuiv pe verticală, firească pentru orice sistem public de pensii.

- E nevoie de a găsi o soluție mai înalt elaborată pentru perioada de tranziție: atât recalcularea tuturor pensiilor existente cât și calculul pensiilor celor care se vor pensiona până în momentul în care noul sistem poate să intre complet în funcțiune.